

„Teoria i praktyka muzyki kościelnej. Tradycja i współczesność”

Międzynarodowa Konferencja Naukowa w Instytucie Muzykologii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II

16–17 maja 2018 r.

W dniach 16–17 maja 2018 r. w Instytucie Muzykologii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II (*Collegium Joannis Pauli II*, C-1031) miała miejsce Międzynarodowa Konferencja Muzykologiczna: *Teoria i praktyka muzyki kościelnej. Tradycja i współczesność*. Wybór tak sformułowanego jej tematu nie był przypadkowy. Podkreślono bowiem w ten sposób specyfikę Instytutu Muzykologii KUL na tle innych ośrodków muzykologicznych w Polsce, który od samego początku swego istnienia (1956) prowadzi działalność w dwóch obszarach: naukowym i praktycznym.

Otwarcia symposium dokonał Dziekan Wydziału Teologii KUL, ks. dr hab. Sławomir Nowosad, prof. KUL, który w swoim wystąpieniu podkreślił m.in., iż konferencja ta wpisuje się w obchody 100-lecia istnienia i działalności KUL, w którego strukturach od ponad 60 lat funkcjonuje Instytut Muzykologii. Następnie głos zabrał p.o. Dyrektora Instytutu Muzykologii, autor niniejszego sprawozdania, prof. KUL, który wyraził radość ze spotkania, wprowadził zgromadzonych w tematykę symposium, a następnie powitał imiennie wszystkich prelegentów z kraju i zagranicy, pracowników IM KUL, studentów oraz przybyłych z własnej inicjatywy, z sympatii do muzykologii i muzyki kościelnej.

Całość obrad podzielona została na pięć głównych sesji tematycznych, których moderatorami byli pracownicy naukowo-dydaktyczni Instytutu Muzykologii KUL. I sesji, *Monodia liturgiczna*, przewodniczyła dr Kinga Strycharz-Bogacz. Uczestnicy wysłuchali siedmiu referatów, obejmujących wybrane zagadnienia muzyki jednogłosowej, zapisanej w rodzimych i obcych źródłach liturgiczno-muzycznych. Pierwszym prelegentem był ks. prof. dr hab. Ireneusz Pawlak, emerytowany profesor KUL, którego powitano bardzo gromkimi braunami. W swoim wystąpieniu: *Kierunki badań nad monodią liturgiczną w Polsce*, nakreślił on najpierw początki badań nad monodią liturgiczną w IM KUL, a następnie w ogólnym zarysie, z właściwą sobie swadą, ukazał spektrum tej problematyki, wskazując m.in. zagadnienia związane z chorałem gregoriańskim zawartym w źródłach diecezjalnych i zakonnych, twórczością postgregoriańską, śpiewem łacińskim po Soborze Trydenckim, czy pieśnią kościelną – kwestiami podejmowanymi przez kolejnych pracowników, studentów i absolwentów nieistniejącej już Katedry Monodii Liturgicznej Instytutu Muzykologii. Kolejną prelegentką była dr hab. Beata Bodzioch z Katedry Etnomuzykologii i Hymnologii IM KUL. W referacie zatytułowanym: *Problematyka monodii liturgicznej na łamach czasopisma „Annales Lublinenses pro Musica Sacra”* naświetliła genezę powołania do istnienia tego pisma naukowego, a następnie sumarycznie zaprezentowała podejmowane na jego łamach najważniejsze dotychczas problemy śpiewów jednogłosowych łacińskich i polskich w opracowaniu różnych autorów. Następnie wysłuchano referatu ks. dr. hab. Rastislava Adamko, prof. KU ze Słowacji (*Katolícka Univerzita, Ružomberok*): *Kult eucharystyczny na podstawie średniowiecznych rękopisów węgierskich*. Prelegent na podstawie szerokiej bazy źródłowej i ich analizę tekstowo-melodyczną nakreślił średniowieczny kult eucharystyczny i jego przejawy na terytorium średniowiecznych Węgier. Dr Janka Bednáriková ze Słowacji, reprezentująca ten sam ośrodek naukowy, podjęła temat: *Obraz kultu świętych węgierskich na podstawie średniowiecznych rękopisów z terenów słowackich*. W świetle wybranych kodeksów liturgiczno-muzycznych przybliżyła zgromadzonym kult świętych węgierskich obecnych w źródłach słowackich. W podobnym duchu wybrzmiał referat dr Zuzany Zahradnikovej, również ze Słowacji (*Katolícka Univerzita, Ružomberok*), dotyczący *Węgierskich sekwencji o Najświętszej Maryi Pannie w świetle średniowiecznego kultu maryjnego*. Prelegenta omówiła najbardziej reprezentatywne kompozycje ku czci NMP w okresie średniowiecza w świetle wytypowanych zabytków, w ich warstwie tekstowej i melodycznej. Kolejne wystąpienia tej części koncentrowały się na zagadnieniach notacji muzycznej kodeksów liturgiczno-muzycznych. Dr Mariia Kachmar z Ukraińskiej Narodowej Akademii Muzycznej im. Piotra

Czajkowskiego we Lwowie (*Національна Музична Академія України*) w referacie: *Cechy szczegółowe notacji neumatycznej rękopisów liturgicznych Metropolii Kijowskiej w końcowym etapie jej rozwoju u schyłku XVI w.* skoncentrowała się na wzorcach melodycznych kadencji muzycznych obecnych w rękopisach kijowskich. Referentka nie tylko wnikliwie zaprezentowała zapis muzyczny tych ksiąg, ale także zilustrowała go praktycznie na wybranych przykładach nutowych. Serię wykładów monodii liturgicznej zamknął referat autora niniejszego opracowania: *Melodie prefacji pozamszalnych w Pontificale Plocense z XII w.* Przedstawił on najpierw interesujące go źródło, następnie scharakteryzował wszystkie obecne w księdze prefacje pozamszalne zaopatrzone w notację cheironomiczną, a w konkluzji zakwalifikował je do dwóch wersji melodycznych, zanotowanych we współczesnych księgach liturgiczno-muzycznych. Sesję zakończyła merytoryczna dyskusja dotycząca wielu podejmowanych w jej toku zagadnień.

Tematem II sesji była *Tradycja muzyczno-liturgiczna*. Przewodniczył jej dr Andrzej Gładysz. W tej części wysłuchano trzech referatów. Pierwszy z nich: *Łacińskie wpływy w muzyce cerkiewnej Ukrainy i Białorusi*, wygłosił prof. dr Jurij Jasinowski z Instytutu Muzyki Kościelnej Ukraińskiego Katolickiego Uniwersytetu we Lwowie (*Український Католицький Університет*). Mediewista ten w interesujący sposób, na podstawie analizy porównawczej repertuaru i wybrane źródła, wskazał ważny wpływ monodii łacińskiej na muzykę liturgiczną Kościoła prawosławnego. Kolejny z prelegentów, mgr Michał Kucharko z Uniwersytetu Muzycznego w Wiedniu (*Universität für Musik und darstellende Kunst*) zatytułował swoje wystąpienie: *Dlaczego Mozart? Kondycja współczesnej muzyki kościelnej Wiednia*. Przybliżył on zebranym repertuar, jakość i poziom sztuki muzycznej podczas liturgii eucharystycznych w kościołach Wiednia. Odwołał się do wielkich tradycji muzycznych tego miasta, wskazał na ciągle aktywny mecenat muzyczny, potrzebę „wielkiej muzyki” w liturgii i jej odbiór przez lokalną społeczność. Prof. dr hab. Remigiusz Pośpiech z Instytutu Muzykologii Uniwersytetu Wrocławskiego w wystąpieniu: *Specyfika tradycji liturgiczno-muzycznej klasztoru paulińskiego na Jasnej Górze w świetle badań projektu Musica Claromontana* wyartykułował najistotniejsze cechy tradycji liturgiczno-muzycznej klasztoru częstochowskich paulinów. Zwrócił m.in. uwagę na rozwój liturgii i muzyki liturgicznej w klasztorach paulińskich do początku 1600 r. na podstawie gruntownie przebadanych zachowanych źródeł. Zaznaczył, iż w ramach realizowanego projektu nawiązano współpracę z badaczami przede wszystkim tych krajów, w których działały klasztory paulińskie (Węgry, Chorwacja, Słowacja, Austria, Niemcy i Polska). Dopełnieniem problematyki tej sesji było wystąpienie ks. dr. Krzysztofa Szebli z Metropolitalnego Wyższego Seminarium Duchowe-

go we Lwowie (*Митрополитичій Вищій Духовній Семінарії*): *Tradycja muzyczno-liturgiczna Archikatedry Lwowskiej obrządku łacińskiego w realiach reżimu komunistycznego i w niezależnej Ukrainie*. W zderzeniu z wypowiedzią M. Kucharki ukazało ono skrajnie różny obraz muzyki kościelnej Wschodu i Zachodu. Wywołało tym samym ciekawą dyskusję, która stała się ważnym dopełnieniem tej części konferencji.

III sesja, *Twórczość pieśniowa*, którą poprowadził dr hab. Tomasz Rokosz, poświęcona była dawnym i współczesnym kompozycjom pieśniowym, zachowanym zarówno w zbiorach muzycznych, jak i w żywej tradycji. Pierwszym prelegentem był ks. dr hab. Stanisław Garnczarski z Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie. Przedstawił on repertuar *Pieśni na Boże Ciało w śpiewniku Stanisława Jagodyńskiego (XVII w.)*. W swoim wystąpieniu zwrócił m.in. uwagę na warstwę tekstową i budowę formalną kompozycji eucharystycznych oraz podkreślił znaczenie śpiewnika Jagodyńskiego, stanowiącego reakcję na wydawane wówczas liczne zbiory protestanckie. Z kolei ks. dr Dariusz Smolarek z Wyższego Seminarium Duchowego Księży Pallotynów w Ołtarzewie (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie) podjął temat: *Współczesne kompozycje ku czci Bożego Miłosierdzia*. Zapoznał słuchaczy z blisko 200 tytułami utworów opiewających Boże Miłosierdzie, m.in. pieśni, hymnów, dzieł wokalnych i wokально-instrumentalnych, rozsianych w różnych zbiorach lub też będących samoistnymi kompozycjami. Ostatnią referentką tej części była dr Kinga Strycharz-Bogacz z Katedry Etnomuzykologii i Hymnologii IM KUL, która przedłożyła zagadnienie *Ludowej recepcji przypowieści o Dobrym Pasterzu w przekazach pieśni z żywej tradycji Chryścijanie katolicy, proszę, posłuchajcie*. Na podstawie ludowego nagrania 10 wersji przekazu pieśni *Chryścijanie katolicy, proszę, posłuchajcie* z różnych regionów Polski, przedstawiła funkcjonujące jej różne warianty melodyczne.

Problematykę IV sesji stanowiły Organy i akustyka wnętrz, którą moderowała dr Kinga Krzymowska-Szacoń. W trzech wygłoszonych referatach prelegenci podjęli kolejno następujące problemy: ks. dr Andrzej Widak z Wyższego Seminarium Duchownego w Rzeszowie przedstawił *Informacje o organach w inwentarzach diecezji przemyskiej sporządzonych na podstawie Instrukcji z 1933 roku*, o. dr Julian Śmierciak OFM z Katedry Instrumentologii IM KUL ukazał *Wpływ akustyki kościołów na wykonawstwo i wrażenia z odbioru muzyki – próba fizycznego uzasadnienia*, a dr Andrzej Gładysz, również z Katedry Instrumentologii IM KUL, naświetlił *Muzyka kościelna w świetle współczesnego diecezjalnego prawodawstwa organistowskiego w Polsce*. Wystąpienia te podsumowała ożywiona dyskusja, zwłaszcza w kontekście kwalifikacji muzycznych muzyków

kościelnych, mocno zróżnicowanych w poszczególnych diecezjach Kościoła katolickiego w Polsce.

Ostatnia z przewidzianych sesji dotyczyła Inkarnacji piękna muzycznego w liturgii. Poprowadził ją o dr Julian Śmierciak OFM. Podobnie jak w poprzedniej sesji, wysłuchano trzech referatów. Dr hab. Miłosz Aleksandrowicz z Katedry Polifonii Religijnej IM KUL w wystąpieniu zatytułowanym *Francuska polifonia liturgiczna w XIX w. Antoine Hellé i jego „Méthode pour l’harmonisation du plainchant” (1867)* przybliżył mało znaną postać francuskiego muzyka Antoine Hellého i jego propozycje harmonii śpiewów monodycznych dla organistów parafialnych. Ks. dr Wiesław Hudek z Akademii Muzycznej im. Karola Szymanowskiego w Katowicach w referacie: *Kategoria piękna na Festiwalu Twórczości Religijnej „Fide et Amore”* przywołał postać św. Hildegary z Bingen, która patronuje organizowanemu przez niego Festiwalowi Twórczości Religijnej „Fide et Amore” w Żorach. Ilustrując swoje przedłożenie wybranymi fragmentami kompozycji Świętej, prezentował jej twórczość muzyczną w odniesieniu do liturgii. Sesję zakończyło wystąpienie dr Kingi Krzymowskiej-Szacoń z Katedry Polifonii Religijnej IM KUL zatytułowane: *„Źródło wszechmiłości mając przed oczyma”*. *Stabat Mater w twórczości współczesnych kompozytorów polskich*. Prelegentka z wielkim znanstwem twórczości i odnośnej literatury przedmiotu omówiła kompozycję *Stabat Mater* w opracowaniu wybranych współczesnych kompozytorów polskich. Podsumowaniem sesji była również dyskusja, która wskazała na potrzebę kontynuacji proponowanej tematyki.

Wydarzeniem towarzyszącym Konferencji był *Koncert Liryki wokalne inspirowanej Pismem Świętym* w wykonaniu pracowników Katedry Dydaktyki Muzycznej IM KUL, który miał miejsce podczas pierwszego dnia obrad w auli IM KUL (*Collegium Joannis Pauli II*, C-1031, godz. 18.00). W pierwszej części wysłuchano *Vier Ernste Gesänge* op. 121 (*Cztery pieśni poważne*) na sopran solo i fortepian Johanna Brahmsa oraz *Biblické písně* op. 99 (*Pieśni biblijne*) na sopran solo i fortepian Antonina Dvořáka w wykonaniu mgr Anny Barskiej (sopran) i mgr Alessii Aleksandrowicz (fortepian). W drugiej części zaprezentowano *O Domina nostra* op. 55 (*Medytacje o Jasnogórskiej Pani Naszej*) Henryka Mikołaja Góreckiego w wykonaniu dr hab. szt. muz. Iwony Sawulskiej (sopran) i dr hab. szt. muz. Elżbiety Charlińskiej (organy). W tematykę koncertu wprowadził zebranych dr Andrzej Gładysz.

Punktem kulminacyjnym i jednocześnie kończącym dwudniową Międzynarodową Konferencję Naukową była uroczysta Msza św. w kościele akademickim KUL. Przewodniczył jej ks. dr hab. Andrzej Kiciński, prof. KUL – Prorektor ds. Studentów i Kontaktów Międzynarodowych KUL, a homilię wygłosił ks. dr Krzysz-

tof Szebla z Metropolitalnego Wyższego Seminarium Duchowego we Lwowie. Śpiewy wykonał chór IM KUL pod batutą dr. hab. szt. muz. Grzegorza Pecki oraz *Schola Gregoriana IM KUL* pod kierunkiem dr hab. Beaty Bodzioch.

ks. Piotr Wiśniewski,
KUL